

Älvkarleby
kommun

Riktlinje för utövande av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Älvkarleby
kommun

Antagen av: Kommunstyrelsen § 20, 2023-02-01

Senast reviderad:

ÄKF-nummer:

Handläggare/författare: Amal Khalilova, kommunsekreterare, .

Inledning

Denna riktlinje beskriver kommunstyrelsens arbete med uppsiktsplikt gentemot nämnder, gemensamma nämnder, helägda bolag, delägda bolag och kommunalförbund.

Riktlinjens syfte är att tydliggöra innebörden av kommunstyrelsens uppsiktsplikt och beskriva hur uppsiktsplikten genomförs i praktiken.

Vad står det i kommunallagen 6 kap § 1?

Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens eller regionens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet. Styrelsen ska även ha uppsikt över sådan avtalssamverkan som sker enligt 9 kap. 37 § eller enligt annan lag eller författning.

Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2-6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.

Kommunstyrelsens roll och syftet med uppsikten

Enligt reglementet för kommunstyrelsen så ska kommunstyrelsen *ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de företag, som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, samt de förbund kommunen är medlem i. Uppsikten gäller främst ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen.*

Som det framgår i *Riktlinjer avseende tillämpningen av intern kontroll* så har kommunstyrelsen en säregen roll i den kommunala organisationen, den är inte överordnad övriga nämnder men den har ett särskilt ansvar att leda, samordna och ha uppsikt över kommunens all verksamhet. Det är viktigt att komma ihåg att ansvaret för uppsiktsplikten gäller hela kommunstyrelsen.

Uppsikt är en del av en styr- och ledningskedja som leds av fullmäktige. Uppsikt innebär inte styrning. Kommunstyrelsen ska inte gå in och granska enskilda ärenden hos nämnder och bolag, kommunstyrelsen får inte agera i andra nämnders myndighetsutövning, tillämpning av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda.

Syftet med uppsiktsplikten är att kommunstyrelsen ska kontrollera att kommunens verksamhet bedrivs samt utvecklas i enlighet med lagar, förordningar och att beslutade styrdokument efterlevs. Styrelsen ska med andra ord ha en uppfattning om vad nämnder/bolag gör och hur arbetet fortlöper i relation till fullmäktiges mål och verksamhetsbeskrivningar. Det är nämnderna/gemensamma nämnder/bolagen/kommunalförbund och inte förvaltningarna som är under uppsikt.

Rutiner för uppsikt över nämnder, gemensamma nämnder, bolag och kommunalförbund

Utövande av uppsiktsplikt är en stående punkt på kommunstyrelsens dagordningar.

Vid första sammanträdet på ett nytt kalenderår, planerar och diskuterar kommunstyrelsen kommande årets arbete med uppsikt. I samband med planeringen av uppsiktsarbete för kommande året så blickar kommunstyrelsen på det föregående året och gör en utvärdering utav det föregående årets arbete med uppsiktsplikt.

Kommunstyrelsen har ett årshjul där det framgår vilken typ av uppsikt som bedrivs samt vid vilken tidpunkt uppsikten bedrivs. Årshjulet fylls på med uppsiktsaktiviteter och fastställs i början på varje kalenderår men är ett levande dokument som kan kompletteras löpande under året. Årshjulet innehåller även de genomgångar, dialog och träffar som är återkommande, bland annat:

- Medlemssamråd med Gästrike Återvinnare
- Budgetöverläggning med Gästrike Räddningstjänst
- Årsredovisning
- Redovisning av delårsrapport
- Ägardialog

Ovanstående moment är en del av den årliga rutinen då kommunstyrelsen utövar sin uppsiktsplikt. Genomgångarna är en del av kommunstyrelsens ordinarie sammanträde. I samband med dessa genomgångar görs en bedömning av hur väl nämnder och bolagen uppfyller sitt grunduppdrag gentemot kommuninvånarna samt ekonomisk uppföljning (se avsnitt *Vad bör kommunstyrelsen tänka på efter en uppsiktsaktivitet?*).

Kommunstyrelsens presidium har dialog med presidiet i respektive nämnd löpande under året och efter behov.

Även ägardialoger med bolagen bör ta plats löpande under året och efter behov.

Dialoger med kommunalförbund (t.ex. i samband med medlemssamråd) och gemensamma nämnder kan också ske löpande under året och efter behov.

Syftet med dialogen är att ge kommunen en bättre insikt i verksamheten, och på så vis är det en del av hur kommunstyrelsen uppfyller sin uppsiktsplikt. Vid dialogen förs minnesanteckningar som sedan anmäls till kommunstyrelsen under punkten *Utövande av uppsiktsplikt*.

Kommunstyrelsen bedriver uppsikt löpande under hela året genom att ta del av följande dokument i sina kallelser:

- Nämndernas enkla uppföljningar
- Nämndernas, gemensamma nämndernas, bolagens och kommunalförbundens dokument gällande intern kontroll
- Samtliga budgetrelaterade dokument (årsredovisningar, budgetplaner etc.) från nämnder, gemensamma nämnder, bolag och kommunalförbund
- Protokoll från nämndernas, gemensamma nämndernas, bolagsstyrelsernas och kommunalförbundens sammanträden
- Granskningsrapporter från kommunrevisionen

Kommunstyrelsen ser till att nämnder, gemensamma nämnder, bolag och kommunalförbund kontinuerligt skickar dessa dokument till kommunstyrelsen under hela året. Dessa dokument redovisas under punkten *Utövande av uppsiktsplikt*.

Förstärkt uppsiktsplikt över bolagens verksamhet

Enligt kommunallagen 6 kap. § 9 ska kommunstyrelsen i årliga beslut sammanfatta sina iakttagelser av uppsikten över kommunägda bolag (helägda och delägda) och pröva om bolagets verksamhet har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Separata beslut bör tas för respektive bolag. Beslutet skall därefter lämnas till fullmäktige med eventuella förslag till åtgärder. Om styrelsen finner att bolaget har bedrivits i strid med den kommunala kompetensen ska den då lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder. Det innebär att styrelsen är skyldig att ta nödvändiga initiativ för att rätta till missförhållanden. Styrelsen skulle då kunna föreslå fullmäktige att precisera bolagets befogenheter eller förtydliga bolagsordningen.

I lagtexten framgår inte när beslutet ska lämnas över till fullmäktige, men en lämplig tidpunkt är i samband med sammanträdet då den kommunala årsredovisningen lämnas.

Vid det årliga beslutet bör underlaget omfatta följande dokument:

- Periodisk informationsgivning
- Beslut av bolagsstyrelse och verkställande direktör
- Styrdokument, exempelvis ägardirektiv

Vad bör kommunstyrelsen tänka på inför en uppsiktsaktivitet?

Det är väsentligt att fokusera på information som hänger ihop med uppsiktens syfte. Inför en uppsiktsdialog bör kommunstyrelsen läsa igenom mål- och verksamhetsbeskrivningar samt fundera på bland annat följande punkter:

- Vilken information behövs för att man ska känna att man har fått en tydlig bild av hur det går för kommunens verksamhet?
- Hur beskrivs det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna i bolagets ägardirektiv och bolagsordning?

Vad bör kommunstyrelsen tänka på under och efter en uppsiktsaktivitet?

- Har ni fått en tydlig bild av hur det går för verksamheten i relation till fullmäktiges mål?
- Är målsättningarna från fullmäktige väl formulerade? Kan dessa förbättras?
- Hur tolkar nämnden/gemensamma nämnden/bolaget/kommunalförbundet sitt uppdrag? Stämmer det överens med hur kommunstyrelsens tolkar uppdraget?
- Kommer man klara årets mål? Varför/Varför inte?
- Bedriver nämnden/gemensamma nämnden/bolaget/kommunalförbundet sin verksamhet på ett tillfredställande sätt?
- Har nämnden/gemensamma nämnden/bolaget/kommunalförbundet rätt förutsättningar för att uppfylla uppdraget/målen?
- Prioriteras vissa mål mer än andra och i så fall varför? Fördelas resurser jämt i förhållande till hur målen har formulerats från fullmäktige?
- Hur arbetar nämnden/gemensamma nämnden/bolaget/kommunalförbundet med internkontroll?
- Om det genomförts en granskning av aktuell tillsynsmyndighet, framgår det då om/vilka åtgärder som vidtagits?
- Hur beskrivs viktiga händelser i delårsrapport och årsredovisning?
- Har det genomförts en granskning av aktuell tillsynsmyndighet?

Reflektionerna bör sedan protokollföras och överlämnas till fullmäktige.

Vad kan kommunstyrelsen besluta om efter en genomförd uppsiktsaktivitet?

Efter att en uppsiktsaktivitet har genomförts kan kommunstyrelsen besluta att:

- Begära in upplysningar från verksamheter
- Begära in uppgifter/yttranden från nämnder, beredningar eller anställda i kommunen som behövs för att kommunstyrelsen ska kunna fullfölja sina uppgifter
- Göra påpekanden
- Lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder som den anser bör vidtas
- Uppmärksamma en berörd nämnd/bolag om behovet av åtgärder vid bristande måluppfyllelse eller annan avvikelse
- Uppdra åt kommundirektören att initiera en fördjupad uppföljning
- Ge presidiet i uppdrag att ha en dialog med presidiet i en annan nämnd om ett specifikt ärende
- Förmedla någon specifik information vidare till kommunfullmäktige

Om styrelsens råd, anvisningar och förslag till åtgärder inte följs och det finns ett behov av bindande direktiv kan kommunstyrelsen som saknar egna maktmedel initiera ett ärende i fullmäktige genom att lämna förslag på åtgärder som i sin tur kan ge nämnden ett direktiv.

Kommunstyrelsens rapportering till fullmäktige

Utöver det som står i det föregående avsnittet *Vad kan kommunstyrelsen besluta om efter en genomförd uppsiktsaktivitet?* så måste alla väsentliga ekonomiska rapporter, viktiga händelser samt avvikelser gällande ekonomi och verksamhet rapporteras av kommunstyrelsen till fullmäktige löpande under hela året.

Rapporteringen inklusive kommunstyrelsens kommentarer sker under punkten *Kommunstyrelsens rapportering till fullmäktige enligt uppsiktsplikten.*

Utvärderingen av uppsiktsarbetet som kommunstyrelsen gör under första sammanträdet på kalenderår rapporteras till fullmäktige för kännedom.